

BAKİ UNİVERSİTETİNİN
XƏBƏRLƏRİ

ВЕСТНИК
БАКИНСКОГО УНИВЕРСИТЕТА

NEWS
OF BAKU UNIVERSITY

SOSIAL-SİYASİ
elmlər seriyası

серия
СОЦИАЛЬНО-ПОЛИТИЧЕСКИХ НАУК

---

series of
SOCIAL-POLITICAL SCIENCES

№ 2, 2024

Bakı – 2024

Baş redaksiya heyəti:

Babayev E.S. (baş redaktor), **Kazımzadə A.H.** (baş redaktorun müavini), **Əliyeva İ.N.**, **Məmmədov Y.Ə.**, **Əliyev İ.Ə.**, **Paşayeva N.A.**, **Rəcəbov M.R.** (məsul katib).

Seriyanın redaksiya heyəti:

Məlikova M.F. (redaktor), **Vahidov F.Q.** (redaktorun müavini), **Hacıyev Z.C.** (məsul katib), **Abbasbəyli A.N.**, **Əhmədov Ə.C.**, **Əliyev B.H.**, **Əlizadə H.Ə.**, **İsmayılov R.R.**, **Məhərrəmov A.M.**, **Qasımov A.M.**, **Məmmədov R.F.**, **Rüstəmov İ.Ə.**, **Əliyev Ə.İ.**, **Həsənalıyev Z.M.**, **Əliyeva K.R.**

UOT 34**AZLAŞLILARA VƏ YETKİNLİK YAŞINA ÇATMAYAN
ŞƏXSLƏRƏ QARŞI TÖRƏDİLMİŞ SEKSUAL XARAKTERLİ
CİNAYƏTLƏRİN PROBLEMLƏRİ**

A.C.NAĞIYEVA
Bakı Dövlət Universiteti
aysel.nagiyeva@mail.ru

Bu gün dünyada azyaşlıların və yetkinlik yaşına çatmayanların cinsi toxunulmazlığı aleyhinə cinayətlərin hüquqi tənzimlənməsi ilə bağlı bir çox məsələlər həllini tapmamış qalır. Bu, qanunvericiliyin mükəmməl olmaması ilə izah olunur; bu növ cinayətin ictimai təhlükəliliyinin hüquq-mühafizə orqanları tərəfindən kifayət qədər qiymətləndirilməməsi; qurbanların qohumları, dostları və cəmiyyət arasında məlumat yaymaq istəməməsi; hüquqi yardımın effektivliyinə şübhələr; zorakı cinayətkarlara nəzarət və idarəetmənin aşağı səviyyədə olmasıdır.

Açar sözlər: azyaşlılar, yetkinlik yaşına çatmayan şəxslər, seksual cinayətlər, cinsi zorakılıq

Müasir dünyada azyaşlılara və yetkinlik yaşına çatmayanlara qarşı cinsi cinayətlər hər yerdə baş verir və artmağa meyillidir. Ona görə də fərdin cinsi azadlığını və cinsi toxunulmazlığını pozan hər hansı neqativ hərəkətlər cinayətkarı məsuliyyətə cəlb edir. Bu, son dərəcə vacibdir, çünki insanların azadlıqlarının bu sahəsindəki hücumlara məruz qalmalarının son dərəcə mənfi nəticələri var. Bunlar birqayda olaraq, psixi və fiziki zərər şəklində ifadə olunur. Birinci halda, insan bünün varlığına hücumlar səbəbindən psixoloji travma alır. Fiziki zərər azadlığın pozulması üçün istifadə edilən zorakı hərəkətlər nəticəsində baş verir. Buradan belə nəticə çıxır ki, təkcə cinsi azadlığın və toxunulmazlığın hüquqi müdafiəsinin mövcudluğundan deyil, həm də ictimai təhlükəli əməllərin bütöv bir sistemindən danışmaq olar.

Azyaşlılara və yetkinlik yaşına çatmayan şəxslərə qarşı törədilmiş seksual xarakterli cinayətlər ən təhlükəli və açılması çətin olanlardır. Onların təhlükəsi ondan ibarətdir ki, zorlayıcı onları törətməklə nəinki uşağın şəxsi və cinsi toxunulmazlıq hüququnu pozur, həm də bununla da uşağın və ya yetkinlik yaşına çatmayanın kövrək psixikasına silinməz zərər vurur. Cinayətkar cinsi zorakılıq törətməklə uşağın iradəsini boğmuş olur, o, böyüklərin qarşısında müdafiəsiz qalaraq ona müqavimət göstərə bilmir.

Uşaqlar yaşlarına və bununla əlaqədar fizioloji, psixi və psixoloji inkişaf xüsusiyyətlərinə görə öz hüquq və qanuni mənafeələrinin müdafiəsini müstəqil şəkildə təmin edə bilmir. Uşaqlar böyüklər dünyasından tam asılıdır-lar və buna görə də onların təhlükəsizliyini təmin etmək onların qanuni nüma-yəndələrinin (valideynlər, qəyyumlar, uşaq baxım müəssisələri) və hüquq mühafizə orqanlarının üzərinə düşür.

Uşaqlara qarşı cinsi zorakılıq problemi son illərdə ən kəskin hal alıb. Təbii ki, azyaşlıların hüquqi azadlıqlarının, qanuni mənafeələrinin və ən əsası cinsi toxunulmazlığının müdafiəsi ilə bağlı müddəalar çoxdan müxtəlif səviy-yələrdə normativ aktlarda öz əksini tapıb. İllər keçdikcə uşaqların cinsi toxu-nulmazlığına qarşı törədilən, törədilməsi qaçılmaz cəza ilə müşayiət olunan cinayətlərin siyahısı yalnız genişlənməmişdir.

Bu barədə «Uşaq Hüquqları Konvensiyası»nda deyilir: -“Uşağı vali-deynlər, qanuni qəyyumlar və ya ona qulluq edən hər hansı digər şəxs tərəfindən fiziki və ya psixoloji zorakılığın bütün formalarından, o cümlədən cinsi zorakılıqdan qorumaq üçün bütün zəruri tədbirləri görməlidir” [3].

Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasında ailə, azyaşlı uşaqlar və həddi-buluğa çatmamış yeniyetmələrin müdafiəsi və hüquqları əsaslı şəkildə ifadə olunub. Burada deyilir:

«Cəmiyyətin əsas özəyi kimi ailə dövlətin xüsusi himayəsindədir.

Uşaqların qayğısına qalmaq və onları tərbiyə etmək valideynlərin borcudur. Bu borcun yerinə yetirilməsinə dövlət nəzarət edir.

Valideynləri və ya qəyyumları olmayan, valideyn qayğısından məhrum olan uşaqlar dövlətin himayəsindədirlər.

Uşaqları onların həyatına, sağlamlığına və ya mənəviyyatına təhlükə törədə bilən fəaliyyətə cəlb etmək qadağandır.

15 yaşına çatmamış uşaqlar işə götürülə bilməzlər.

Uşaq hüquqlarının həyata keçirilməsinə dövlət nəzarət edir» [1].

Eyni zamanda, Azərbaycan Respublikasının mövcud Cinayət Məcəllə-sində azyaşlı və yetkinlik yaşına çatmayanlara qarşı cinayətlərə görə cinayət məsuliyyətini nəzərdə tutan maddələr (149, 150, 151, 152-ci maddələri) var [2].

Qanunverici tərəfindən yetkinlik yaşına çatmayanlara qarşı zorakı cinsi xarakterli cinayətlər törətməyə görə cəzanın zaman-zaman artırılmasına, on-ları xüsusilə ağır cinayətlərə bərabərləşdirməsinə baxmayaraq, bu kateqoriya-dan olan cinayətlərin qarşısının alınması üçün real qabaqlayıcı və profilaktik tədbirlər həyata keçirilmir ki, bu da öz növbəsində rəsmi hesabatlarda əks olunan acı məlumatlarla təsdiqlənir.

Son illərdə uşaqlar getdikcə daha çox cinsi təcavüz və fiziki zorakılığın hədəfinə çevrilirlər. Bu uşaqların böyük bir hissəsi öz yaxınlarının və ailə üzvlərinin əli ilə cinsi zorakılığa məruz qalıb. Əlbəttə, bugünkü məlumatlar real vəziyyəti tam əks etdirmir, çünki təbiətinə görə bu cinayət növü, bir qayda

olaraq, gizli xarakter daşıyır və bu, uşaqlıqda bir insanın başına gələn cinsi zorakılıq faktları ilə təsdiqlənir. Yalnız onilliklər sonra məlum olur və ya uşağın məlum olana qədər uzun müddət ərzində dəfələrlə cinsi istismara məruz qalması halları baş verir. Bundan əlavə, nə qədər belə kriminal hadisələrin hüquq-mühafizə orqanlarından gizli qaldığını təsəvvür etmək belə çətinidir.

Təəssüf ki, bu cür cinayətləri gizlətmək istəyi təkcə onların son dərəcə intim xarakterli olması və uşaqların təbii utancaqlıq ucbatından cinsi zorakılığa məruz qaldıqlarını bildirməmələri səbəbindən deyil, həm də daha çox və daha tez-tez sevilən bir uşaq üçün "təcavüzkar" şəxs valideyn (o cümlədən ögey ata, ögey ana), qohum, qəyyum olur. Belə hallarda uşaq, onun ailəsi və dostları çox vaxt sağlam düşüncə ilə deyil, ailənin məhv olması, ictimai qınaq qorxusu ilə idarə olunur. Bu tip cinayətlərin uşağa yaxın bir şəxs, adətən ata, ögey ata, ananın sevgilisi, babası və ya böyük qardaşı tərəfindən törədildiyi bir çox uşaq cinsi istismar hallarının, həmin şəxslərin nə baş verdiyini və ya davam etdiyini bilir və ya xəbərdar olur. Barəsində bəhs olunan hadisənin baş verməsi, lakin yuxarıda göstərilən səbəbləri əsas götürərək "onu açıb-ağartmamaq" və bununla da öz övladına qarşı oxşar və ya daha ağır cinayətin təkrar törədilməsinə səbəb olur. Ailədə cinsi zorakılığı da fərqləndirən onun davamlı xarakter daşmasıdır - uşaq bir neçə həftə, ay və hətta illər ərzində qohumunun cinsi ehtirasının həzz obyektinə çevrilir. Eyni zamanda, valideynlərdən asılı vəziyyətdə olan uşaq, ona qarşı törədilmiş cinayətin qarşısının alınmasına və ya qarşısının alınmasına onların reaksiyasının olmamasını müşahidə etməklə, nəinki özünü müdafiə edə bilmir, hətta onunla barışmalı olur. Eyni zamanda, valideynlərdən asılı vəziyyətdə olan uşaq, ona qarşı törədilmiş cinayətin qarşısının alınmasına və ya qarşısının alınmasına onların reaksiyasının olmamasını müşahidə edərək nəinki özünü müdafiə edə bilmir, hətta bəzi hallarda yaşına və intellektual qabiliyyəti ilə əlaqədar olaraq başına gələnləri dərk etməyə başlayır.

Cinayətin açılışı zamanı yaranan çətinliklər uşağa qarşı cinsi zorakılıq törətməyi planlaşdıran cinayətkarın adətən diqqətli olması, qarşıdan gələn hadisəni planlaşdırması, ona diqqətlə hazırlaşması ilə əlaqədardır ki, bu səbəbdən də çox vaxt törədilmiş cinayətin şahidi olmur. Cinayətkarla zərərçəkmiş arasında qohumluq əlaqələri və ya yaxın münasibətlər ucbatından istintaq prosesi də mürəkkəbdir.

Onu da xüsusi olaraq vurğulamaq lazımdır ki, son bir neçə ildə bu sahə ilə məşğul olan elm sahələri sürətlə inkişaf edib: qabaqcıl texnologiyalardan istifadə edərək, bu gün ixtisaslı mütəxəssislər cəmi 30 il əvvəl inanılmaz görünən, demək olar ki, bütün suallara cavab verə bilirlər. Məsələn, genetika elminin inkişafı ilə cinsi toxunulmazlığa qarşı cinayətlərlə bağlı cinayət işlərinin araşdırılması zamanı genetik tədqiqatların aparılması xüsusilə çətin deyil, araşdırmaların böyük əksəriyyətində mühüm sübut xarakteri daşıyır və

onun nəticələri çox vaxt işin nəticəsini müəyyən etməkdən ibarətdir.

Azyaşlılara və yetkinlik yaşına çatmayan şəxslərə qarşı törədilmiş seksual xarakterli cinayətlər dünyanın bütün ərazilərində baş verir. İnternetdən yetkinlik yaşına çatmayanların cinsi istismarı vasitəsi kimi istifadə edilməsi isə başqa bir problemdir. BMT-nin İnsan Hüquqları Şurasının bu təhlükəli vəziyyətinin monitorinqini aparan xüsusi məruzəçi Maud de Bur-Buquicchio ilə bu problemin həlli ilə hesabat təqdim edilmişdi. Müxtəlif ölkələrin təqdim etdiyi məlumatları öyrəndikdən sonra Maud de Bur-Buquicchio belə nəticəyə gəldi ki, informasiya və kommunikasiya texnologiyaları uşaqların cinsi istismarı materiallarının yayılmasını və satışını xeyli asanlaşdırıb və problem getdikcə böyüyür. İnternetin təmin etdiyi anonimlik bu cür cinayətləri tam cəzasızlıqla törətməyə imkan verir. 2017-ci ildə “İnternet Watch” uşaq cinsi istismarı materiallarını ehtiva edən 78 589 internet səhifəsi müəyyən edib. 2018-ci ildə belə saytların sayı 32 faiz artıb [4].

Ötən il İnterpol 1,5 milyondan çox belə görüntü və video aşkar edib. Üstəlik, araşdırmalar göstərir ki, azyaşlı uşaqlar getdikcə daha çox cinsi cinayətlərin qurbanına çevrilirlər: bu halların 28 faizi 10 yaşından kiçik uşaqlardır [4].

Bu gün yetkinlik yaşına çatan yeniyetmələr tez-tez cinsi pozalar və ya çıpaq şəkillərdə çəkirdikləri foto və videoları internetdə yerləşdirirlər və ya təhlükəni dərk etmədən dostlarına göndərirlər, bununla da sui-istifadə halları yaradırlar. Eyni İnternet İzləmə Təşkilatı tərəfindən aparılan araşdırma, 11-15 yaşlı uşaqların şəkillərinin sayının 2015-ci ildəki 30 faizdən 2016-cı ildə 45 faizə yüksəldiyini müəyyən etdi. Mütəxəssislərin fikrincə, bu, həm də belə materialların könüllü yerləşdirilməsindən xəbər verir. Bu da narahatedicidir ki, bizim dövrümüzdə uşaqlar özlərini təhlükəyə atdıqlarını dərk etmədən daha gənc yaşda internetdən istifadə etməyə başlayırlar [4].

Axın xidmətləri, şifrələnmiş kommunikasiya sistemləri və həmyaşlılar arası platformalar, eləcə də anonim ödəniş proqramları kimi müxtəlif sistemlər cinayət törətmiş şəxslərə nəinki uşaq cinsi istismarı materiallarını mübadilə etmək, həm də yeniyetmələrlə əlaqə saxlamaq, hədə və şantaj yolu ilə imkanlar yaradır, onları öz “şəbəkələrinə” cəlb edir.

Məruzəçinin sözlərinə görə, ən mühüm vəzifə uşaqlara özlərini təhlükəyə atmadan öz cinsiyyətlərini kəşf etməyi öyrətməkdir. Uşaqlara və onların valideynlərinə yönəlmiş maarifləndirmə proqramları və maarifləndirmə kampaniyaları da daxil olmaqla, qarşısının alınması prioritet vəzifə olmalıdır. Uşaqlara özlərini necə qorumaq, müvafiq proqram təminatından necə istifadə etmək, cinayətkar davranışı necə tanımaq və haradan kömək almaq lazım olduğunu öyrətmək lazımdır. Bu cür strategiyalar rəqəmsal platformaların onların təhlükəsizliyini təmin etməyə necə kömək edə biləcəyinə dair uşaqların öz fikirlərini əks etdirməlidir [4].

İnternet sosial şəbəkələri çoxlu faydalı funksiyalara malik olmaqla

yanaşı, xüsusilə azyaşlı uşaqlar üçün çoxsaylı təhlükələrlə doludur.

Hüquq-mühafizə orqanlarının araşdırmalarından nümunələr göstərir ki, transmilli əməkdaşlıq daha səmərəli nəticələr verir. Bununla belə, bu cür əməliyyatlar şifrələnmiş pedofil şəbəkələrini izləmək və sübutlar əldə etmək üçün saxlanılan İP ünvanlara daxil olmaq üçün lazımı texniki bacarıq və imkanlara malik hüquq-mühafizə orqanlarının mütəxəssislərini tələb edir. Maude de Bor-Buquicchio, həmçinin özəl sektor, xarici əməliyyat şirkətləri və xarici hüquq-mühafizə orqanları ilə qarşılıqlı əlaqənin vacibliyini vurğulayır. Xüsusi məruzəçi deyir ki, uğurun əsas şərtlərindən biri müvafiq qanunvericiliyin olması və maliyyə resurslarının ayrılmasıdır.

Qanunvericilik belə beynəlxalq standartlara cavab vermədikdə, özəl sektorun maraqlı tərəfləri öz təcrübələrini bu standartlara uyğunlaşdırma və könüllü olaraq uşaqları qorumaq üçün innovativ yollar müəyyən edə bilirlər və etməlidirlər. Uşaqların cinsi istismarı ilə bağlı görüntülərin blokklanmasına müsbət nümunə kimi BMT eksperti tam olmasa da, İnterpolun “ən pis cinayətkarlar” siyahısını və ABŞ-da yaradılmış uşaqların cinsi istismarı ilə bağlı mərkəzləşdirilmiş şikayət sistemini göstərib.

Maud de Bor-Buquicchio turizm və idman kontekstində uşaqların cinsi istismarı məsələsinə də diqqət çəkib. O, uşaq pornoqrafiyası, fahişlik, qanunsuz övladlığa götürmə və surroqat analıq məsələlərini də ətraflı müzakirə edib [4].

Belə ki, internet sosial şəbəkəsindən istifadə etməklə yetkinlik yaşına çatmayanların cinsi toxunulmazlığına qarşı törədilən cinayətlər geniş vüsət alıb. Bu cür cinayətlərin törədilməsi üsulunun spesifikliyinə görə təqsirləndirilən şəxslər internetdən azyaşlı uşaqlarla tanış olmaq, onlara pornoqrafik xarakterli foto və videolar göndərmək, sonra isə inandırmaq və pul mükafatı təklif etməklə onları inandırmaq üçün istifadə edirlər. Ona görə də cinsi xarakterli hərəkətlər törətməkdən zərər çəkmiş şəxslər, yetkinlik yaşına çatmayan şəxsin cinsi toxunulmazlığı əleyhinə cinayətlər barədə məlumatlara baxılması və onların araşdırılması üzrə müvafiq tövsiyələrin hazırlanması zərurəti yaranmışdır.

Tövsiyələrin məzmunu aşağıdakı sabit amillərin birləşməsinin mövcudluğu ilə müəyyən edilir: saxta və dinamik İP ünvanların geniş yayılması, anonimləşdirmə və şifrələmə ilə əlaqədar cinayətin yerini və onu törədən şəxsin müəyyən edilməsinin çətinliyi və bir sıra digər alətlər; internet provayderləri, sosial şəbəkələrin administrasiyaları və digər internet resursları tərəfindən sorğuların icra müddəti; yazışmalar və hesablər silindikdən sonra məlumat üçün məhdud saxlama müddətləri; bu kateqoriyadan olan cinayət işləri üzrə təyin edilmiş ekspertizaların unikalılığı; məhkəmə ekspertizalarının müddəti, müəyyən bir bölgədə ekspertlərin, mütəxəssislərin olmaması və ya kifayət qədər olmaması.

Yetkinlik yaşına çatmayanlara qarşı cinayətlər ciddi və iyrənc hüquq

pozuntusudur. Bu cinayətlər fiziki, emosional və cinsi zorakılıq, istismar və etinasızlıq da daxil olmaqla bir sıra sui-istifadələri əhatə edir. Bu cinayətlərlə bağlı çoxşaxəli problemlərin dərk edilməsi effektiv şəkildə qarşısının alınması və müdaxilə strategiyalarının işlənib hazırlanması üçün vacibdir.

1. Yayılma və az məlumat.

Yetkinlik yaşına çatmayanlara qarşı cinayətlərə qarşı mübarizədə ən aktual problemlərdən biri sui-istifadə hallarının yüksək yayılması və sistemik məlumat verilməməsidir.

2. Gizli statistika.

Bir çox zorakılıq halları qorxu, stiqma və ya məlumatsızlıq səbəbindən bildirilmir. Tədqiqatlar göstərir ki, uşaqlara qarşı zorakılıq hallarının yalnız kiçik bir hissəsi bildirilir, bu da problemin həqiqi miqyasını müəyyən etməyi çətinləşdirir.

3. Psixoloji travma.

Sui-istifadənin uzunmüddətli təsiri qurbanlarda narahatlıq, depressiya və travma sonrası stress pozğunluğu daxil olmaqla ciddi psixoloji problemlərə səbəb ola bilər.

4. Hüquqi və məhkəmə problemləri.

Yetkinlik yaşına çatmayanların cinayətləri ilə bağlı hüquqi mənzərə çoxsaylı problemlər yaradır:

Uyğun olmayan qanunlar. Razılıq yaşı və sui-istifadənin tərifləri ilə bağlı qanunlardakı yurisdiksiya fərqləri hüquqi boşluqlar yarada bilər ki, bu da cinayətkarları təqib etməyi çətinləşdirir.

Qurbanı günahlandırmaq. Təəssüf ki, cəmiyyətdə olan münasibətlər tez-tez qurbanların günahlandırılmasına gətirib çıxarır ki, bu da yetkinlik yaşına çatmayanları inanılmamaq və ya mühakimə olunmamaq qorxusundan sui-istifadə halları barədə məlumat verməkdən çəkindirə bilər.

Hüquqi proseslərdə gecikmələr. Uzun sürən hüquqi proseslər qurbanları ədalət axtarışından çəkindirə bilər, bu da əlavə travma və acizlik hisslərinə səbəb ola bilər.

5. Resurs və dəstəyin olmaması.

Yetkinlik yaşına çatmayanların cinayəti ilə mübarizədə əsas maneə qurbanlar üçün mövcud olan resursların və dəstək sistemlərinin olmamasıdır.

6. Psixi sağlamlıq xidmətləri.

Bir çox bölgələrdə xüsusi olaraq uşaq qurbanları üçün əlçatan psixi sağlamlıq resursları yoxdur ki, bu da müalicə olunmamış travma ilə nəticələnir.

7. Təhsil proqramları.

Məktəblərdə çox vaxt şəxsi təhlükəsizlik, razılıq və sui-istifadə haqqında məlumat vermə mexanizmləri üzrə hərtərəfli təlim yoxdur.

8. Rəqəmsal əməliyyat.

Texnologiyanın və onlayn platformaların inkişafı yetkinlik yaşına

çatmayanlar üçün riskləri artırdı.

9. Kiber zorakılıq.

Sosial media gənclər arasında emosional sıxıntının artmasına səbəb olan kiber zorakılığın artmasına səbəb olub.

10. Onlayn yırtıcılar.

Bir çox yetkinlik yaşına çatmayanlar onlayn yırtıcılar tərəfindən istismara məruz qalırlar, çox vaxt rəqəmsal məkanlarda özlərini qorumaq üçün lazımi biliklərə malik deyillər.

11. Tənzimləmədə boşluqlar.

Mövcud qanunlar yenilənmiş qaydalara ehtiyacı vurğulayaraq yetkinlik yaşına çatmayanları onlayn istismardan adekvat şəkildə qorumaya bilər.

12. Valideyn və cəmiyyət amilləri.

Yetkinlik yaşına çatmayanların cinayətkarlığı ilə mübarizədə valideynlərin və cəmiyyətin rolu mühümdür.

13. Maarifləndirmədə boşluqlar.

Bir çox valideynlər sui-istifadənin əlamətlərini tanıma və ya onların qarşısının alınması və qorunmasında mühüm rolunu başa düşməyə bilərlər.

14. Stiqmatizasiya.

Sui-istifadənin müzakirəsi ilə bağlı mədəni stiqma cəmiyyətin dəstəyini dayandıra və yetkinlik yaşına çatmayanların üzləşdiyi problemlərə dair açıq dialoqun qarşısını ala bilər.

15. Uşağın sistemli müdafiəsi məsələləri.

Uşaqların müdafiəsi sistemindəki zəifliklər də yetkinlik yaşına çatmayanlara qarşı cinayətlərin davam edən probleminə kömək edir.

16. Hərəkətsizlik.

Uşaqların mühafizəsi xidmətləri bəzən məhdud resurslar və ya sistemli səmərəsizlik səbəbindən şübhəli sui-istifadə barədə məlumatlara adekvat cavab verə bilmir.

17. Nəzarətə etinasızlıq.

Riskli ailələrin kifayət qədər monitorinqi və nəzarəti daha çox zərər çəkməyə və həssas yetkinlik yaşına çatmayanların qeyri-adekvat müdafiəsinə səbəb ola bilər.

Yetkinlik yaşına çatmayanlara qarşı cinayətlər cəmiyyətin, qanunverici orqanların dərhal diqqətini tələb edən çoxşaxəli problemdir. Məlumatlılığın artırılması, güclü hüquqi müdafiənin təmin edilməsi və hərtərəfli dəstək şəbəkələrinin yaradılması artan bu problemin həlli üçün əsasdır. Valideynlərin, pedaqoqların, qanunvericilərin və psixi sağlamlıq mütəxəssislərinin birgə səyləri uşaqlarımız üçün daha təhlükəsiz mühit yaratmaq üçün çox vacibdir.

ƏDƏBİYYAT

1. Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası - <https://e-qanun.az/framework/897>
2. Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsi - <https://e-qanun.az/framework/46947>
3. Uşaq Hüquqları haqqında Konvensiya: BMT Baş Assambleyası tərəfindən 20 noyabr 1989-cu ildə təsdiq edilmişdir // Baş Assambleyanın Rəsmi Qeydləri, Qırx Dördüncü Sessiya. s. 230–239. - https://migration.gov.az/content/pdf/5acb09f3100d0_Uşaq%20hüquqları%20haqqında%20Konvensiya.pdf
4. Statement by Ms. Maud de Boer - Buquicchio. Special rapporteur on the sale of children, child prostitution and child pornography. 34th session of the Human Rights Council Agenda Item 3. 7 March 2017 Geneva - <https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/Issues/Children/Illegaladoptions/Statement.pdf>

ПРОБЛЕМЫ СЕКСУАЛЬНЫХ ПРЕСТУПЛЕНИЙ, СОВЕРШАЕМЫХ ПРОТИВ МАЛОЛЕТНИХ И НЕСОВЕРШЕННОЛЕТНИХ ДЕТЕЙ И НЕСОВЕРШЕННОЛЕТНИХ

А.Дж.НАГИЕВА

РЕЗЮМЕ

Сегодня в мире многие вопросы, связанные с правовым регулированием преступлений против половой неприкосновенности малолетних и несовершеннолетних детей, остаются нерешенными. Это объясняется несовершенством законодательства: недостаточная оценка общественной опасности данного вида преступлений правоохранительными органами; нежелание делиться информацией между родственниками жертв, друзьями и обществом; сомнения в эффективности юридической помощи; и плохой надзор и управление жестокими преступниками.

Ключевые слова: несовершеннолетние, сексуальные преступления, сексуальное насилие.

PROBLEMS OF SEXUAL CRIMES COMMITTED AGAINST YOUNG AND MINOR CHILDREN

A.C.NAGIYEVA

SUMMARY

Today in the world, many issues related to the legal regulation of crimes against the sexual integrity of young and minors remain unresolved. This is due to the imperfection of legislation; insufficient assessment of the public danger of this type of crime by law enforcement agencies; reluctance to share information among victims' relatives, friends and society; doubts about the effectiveness of legal assistance; and poor supervision and management of violent criminals.

Keywords: minors, sexual crimes, sexual violence.

MÜNDƏRİCAT**HÜQUQ****Səmədova Ş.T.**

Azərbaycan Respublikasının cinayət məəcəlləsində preyardisiya:
olmaq və ya olmamaq? 5

Nəbiyev E.Q.

Qədim Azərbaycanda, eləcə də digər qədim Şərq ölkələrində siyasi axtarış,
kəşfiyyat və əks-kəşfiyyat əməliyyat-axtarış fəaliyyətinin növləri kimi..... 19

Mehdiyev N.H., Qıbləliyeva A.E.

Gender bərabərliyi kontekstində ekoloji təhlükəsizliyin təmin edilməsinin
bəzi hüquqi aspektləri 45

Qələndərli S.H.

İnsan alveri cinayəti ilə mübarizənin əsas hüquqi aspektləri 57

Qədimov V.A.

Hərəkətsizliklə törədilən cinayətlərin sistemində hərbi xidmət əleyhinə
olan cinayətlərin tövsifi xüsusiyyətləri 76

Səlimova L.K.

1915-ci ildə Türkiyədə baş verdiyi iddia edilən “erməni soyqırımı”nın
tanınması problemləri 93

Nağıyeva A.C.

Azlaşlılara və yetkinlik yaşına çatmayan şəxslərə qarşı törədilmiş seksual
xarakterli cinayətlərin problemləri 103

Həsənli N.M.

Azərbaycan Respublikasının və Rusiya Federasiyasının qanunvericiliyinə
görə işçinin işgötürənə vurduğu ziyanın ödənilməsi qaydasının hüquqi
tənzimlənməsi..... 111

POLİTOLOGİYA**Abbasova G.Ə.**

Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin xarici siyasətində geosiyasi amil..... 121

Əsgərova Z.Q.

Qabaqcıl ölkələrdə və Azərbaycanda dövlət qulluğunun inkişaf tarixi 129

PEDAQOGİKA

Hüseynova N.Z.

Fransada ali kitabxanaçılıq təhsilinin inkişaf xüsusiyyətləri..... 142

İQTİSADİYYAT

Şabiyeva (Cavanşirova) Z.Y.

Azərbaycan nümunəsində karbon emissiyalarının (CO₂) sağlamlığa bəzi təsirləri haqqında..... 150

СОДЕРЖАНИЕ

ПРАВО

Самедова Ш.Т.
Преюдиция в УК Азербайджанской Республики: быть или не быть? 5

Набиев Э.К.
Политический розыск, разведка и контрразведка как виды оперативно-розыскной деятельности в древнем Азербайджане, а также в странах древнего Востока..... 19

Мехтиев Н.Г., Киблалиева А.Э.
Некоторые правовые аспекты обеспечения экологической безопасности в контексте гендерного равенства 45

Каландарли С.Г.
Основные правовые аспекты борьбы с преступлениями в сфере торговли людьми 57

Гадимов В.А.
Особенности квалификации преступлений против военной службы в системе преступлений бездействия 76

Салимова Л.К.
Проблемы признания предполагаемого «геноцида армян», произошедшего в Турции в 1915 году 93

Нагиева А.Дж.
Проблемы сексуальных преступлений, совершаемых против малолетних и несовершеннолетних детей и несовершеннолетних 103

Гасанли Н.М.
Правовое регулирование порядка возмещения вреда, причиненного работником работодателю в соответствии с законодательством Азербайджанской Республики и Российской Федерации 111

ПОЛИТОЛОГИЯ

Аббасова Г.А.
Геополитический фактор во внешней политике Азербайджанской Демократической Республики 121

Асгарова З.К.
История развития государственной службы в ведущих странах и Азербайджане (обеспечение прав и свобод граждан) 129

ПЕДАГОГИКА

Гусейнова Н.З.

Особенности развития высшего библиотечного образования

во Франции 142

ЭКОНОМИКА

Шабиева З.Я. (Джаванширова)

О некоторых последствиях выбросов углекислого газа (CO₂)

на здоровье на примере Азербайджана 150

CONTENTS

LAW

Samadova Sh.T.

Prejudice in criminal code of Republic of Azerbaijan: to be or not to be? 5

Nabiyev E.Q.

As types of political search, intelligence, and intelligence operational-search activities in ancient Azerbaijan, as well as in other ancient Eastern countries..... 19

Mekhdiyev N.H., Qiblaliyeva A.E.

Some legal aspects of ensuring environmental security in the context of gender equality 45

Kalandarli S.G.

The main legal aspects of combating crimes in the field of human trafficking.....57

Gadimov V.A.

Characteristics of qualification of crimes against military service in the system of crimes of omission..... 76

Salimova L.K.

The problems of recognition of the alleged "armenian genocide" that took place in Turkey in 1915.....93

Nagiyeva A.J.

Problems of sexual crimes committed against young and minor children..... 103

Hasanli N.M.

Legal regulation of the procedure for compensation of harm caused by an employee to an employer in accordance with the legislation of the Republic of Azerbaijan and the Russian Federation 111

POLITOLOGY

Abbasova G.A.

Geopolitical factor in the foreign policy of the Azerbaijan Democratic Republic..... 121

Asgarova Z.Q.

History of civil service development in leading countries and Azerbaijan (providing citizens' rights and freedoms)..... 129

PEDAGOGY

Huseynova N.Z.

Features of the development of higher librarianship education in France 142

ECONOMY

Shabiyeva (Cavanshirova) Z.Ya.

About some effects of carbon emissions (CO₂) on health
in the case of Azerbaijan..... 150

Redaktoru: *Məryəm Qədimova*

Korrektoru: *Solmaz Babaşova*

Kompüter tərtibçisi: *Azadə İmanova*

Çapa imzalanmışdır: 10.11.2024

Formatı: 70x100 1/16. Həcmi 10,5 ç.v. Sayı 100.

Bakı Dövlət Universitetinin Nəşr Evinə çap olunmuşdur.

AZ 1148, Bakı ş., ak. Z.Xəlilov küçəsi, 33.

Tel: (+99412) 538 87 39 / 538 50 16

e-mail: bdumetbee@gmail.com

www.bsu.edu.az